

М. І. Полупан

Коричневі ґрунти

КОРИЧНЕВІ ҐРУНТИ – ґрунти, що сформувалися в субтропічних умовах, властивих східним і західним передгір'ям та південному схилу Головного пасма Кримських гір від узбережжя моря до висот від 100–150 до 250–300 метрів над рівнем моря, а в окремих місцях – до 400–500 метрів над рівнем моря. Для цього регіону характерні специфічні клімат. умови та рослин. покрив, які мають риси сухого Середземномор'я з плюсовою серед. т-рою зимових місяців, відносно рівномір. розподілом опадів із переважанням їх в осінньо-зимовий період і меншою кількістю в літній час. Зона формування має субтропічні сухі умови, м'який (середня температура січня 0,4–3,8 °С) вологий холодний період із сумою опадів за листопад–березень 150–400 мм, ГТКV-IX (гідротерміч. коефіцієнт) становить 0,4–0,8. Деревна рослинність представлена пухнасто-дубовими та пухнасто-дубово-східнограбовими лісами із заростями чагарників. Значна зрідженість лісів сприяє розвитку трав'янистої степ. рослинності – важливої умови формування К. ґ. При повноті лісів і чагарників 0,3–0,4 у процесі ґрунтоутворення переважає трав'яниста рослинність, при повноті 0,4–0,6 – рівнозначні обидва типи флори. Колір К. ґ. визначають ґрунтоутворювал. породи. К. ґ. червоного кольору сформувалися на вапняках і продуктах їхнього ви-вітрювання. Зустрічаються на всій тер. гір. Криму, найбільші масиви розташ. у зх. частині. На елювії-делювії сланців, піщаників, конгломератів, масивно-кристаліч. порід та ін. переважають ґрунти коричневого кольору із сірим відтінком. Потужність гумусованого профілю коливається в межах 40–100 см. Він добре диференціюється на генет. горизонти (цілін. варіант): гумус.-дерн. (Hd 8–15 см), гумус. (H 15–25 (30) см), верх. перехід. (Hr 10–25 см), нижній перехід. (Ph 10–30 см). Глибше залягає елювій різних за походженням порід. У ксероморф. і еродованих К. ґ. грубизна профілю і генет. горизонтів зменшується.

Коефіцієнт профілю. накопичення гумусу у метровому шарі становить 0,025–0,038. К. ґ. мають 2 підтипи: слабогумусоакумулятивний (коефіцієнт віднос. акумуляції гумусу становить 0,55–0,65) і низькогумусоакумулятивний (0,40–0,54). За гранулометрич. складом переважають важкосуглинкові й глинисті роди. Їхньою особливістю є наявність щебеню і каміння, кількість яких збільшується вниз за профілем. Реакція ґрунт. розчину змінюється від нейтрал. чи близької до неї (рН 5,9–7,0) до слаболужної (рН 7,5–8,0). Ступ. насиченості основами (переважно кальцієм і магнієм) високий – до 70–80 %. Вміст гумусу в К. ґ.

залежить від зволоження, гранулометрич. складу, кількості трав'яного покриву і потужності профілю. У гумус.-дерн. горизонті коливається в межах 2–10 %, а іноді навіть досягає 13 %. У сх. частині зони поширення К. ґ. за умов сухого клімату (250–350 мм опадів за рік) у поєднанні зі знач. розчленованістю рельєфу місцевості на глинистих нижньо- і середньоюр. сланцях сформувалися солонцюваті види К. ґ. У них чітко диференціюється верхня частина профілю за елювіал.-ілювіал. типом, вони містять до 20 % обмін. натрію від суми обміну, вміст обмін. магнію становить від 1/3 до 1/2 вмісту кальцію, що свідчить про значну солонцюватість. К. ґ. інтенсивно використовують у с. госп-ві. Природні умови зони їхнього поширення сприятливі для виноградарства, особливо для вирощування сортів з високим рівнем цукронакопичення. На них також вирощують тютюн, плод., субтропічні та ефіроолійні культури. Для підвищення родючості цих ґрунтів упроваджують вологоощадні та протиерозійні заходи (терасування, будівництво водовідвід. та водорегулювал. валів і канав, внесення добрив, висівання сидерал. культур в осінньо-зимовий період). На крутих схилах без лісу проводять заходи із заліснення.

Рекомендована література

1. Почвы Украины и повышение плодородия. Т. 1. К., 1988;
2. Драган Н. А. Почвенные ресурсы Крыма. Сф., 2002;
3. Полупан М. І., Соловей В. Б., Кисіль В. І., Величко В. А. Визначник еколого-генетичного статусу та родючості ґрунтів України. К., 2005;
4. Полупан М. І., Соловей В. Б., Величко В. А. Класифікація ґрунтів України. К., 2005.

Бібліографічний опис:

Коричневі ґрунти / М. І. Полупан// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-3657>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).